

PROBLÉMY POLITICKÉ SOCIOLOGIE

Název předmětu Problémy politické sociologie

Anotace

Cílem předmětu je seznámit studenty s vybranými problémy politické sociologie. Studenti se seznámí se základními metodami, tradicemi a pojmy tohoto oboru. V první řadě půjde o vymezení politické sociologie, teoretických přístupů a jejich vývoje, metod a základních témat jakými jsou teorie demokracie a občanské společnosti, demokratické legitimacy, občanská a politická participace, politická kultura, teorie byrokracie aj. Věnovat se budeme také analýze kvality demokracie a občanské společnosti v ČR i v EU z pohledu politické sociologie. Teoriím médií, globalizace a evropeizace. Budeme se snažit porozumět předpokladům udržitelnosti liberálně demokratického vládnutí v současné Evropě.

Počet kreditů 9

Způsob zakončení zkouška (písemná a ústní forma)

Vyučující prof. Karel B. Müller (garant předmětu, zajištění přednášek)

e-mail: karel.muller@vsci.cz

Osnova předmětu:

1. Politická sociologie a sociální vědy
2. Politická sociologie a vědecká teorie
3. Autorita a moc, legalita a legitimita v liberální demokracii
4. Teorie, tradice a praxe demokratického vládnutí
5. Moderní společnost a teorie modernizace I.
6. Moderní společnost a teorie modernizace II.
7. Formování občanské společnosti.
8. Občanská společnost v ČR – předpoklady, problémy, východiska
9. Masová média a občanská veřejnost
10. Společnost sítí, internet a virtuální společenství
11. Evropská veřejnost a občanská společnost?
12. Globalizace – příčiny, důsledky a výzvy

Název předmětu:	Problémy politické sociologie
Číslo a název modulu:	1. Politická sociologie a sociální vědy
Cíl modulu:	Cílem úvodního modulu je seznámení se základními pojmy a historickými předpoklady politické sociologie
Klíčová slova:	interdisciplinarity, paradigma, nezamýšlené důsledky, reflexivita, sebenaplňující se proroctví, kontrafaktualita

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- ❖ *Politická sociologie: základní pojmy a historické předpoklady*
 - Aron R. 1993. *Demokracie a totalitarismus*. Brno: Atlantis, str. 115 – 117.
 - Müller K. B. 2012. *Politická sociologie. Politika a identita v proměnách modernity*. Plzeň: Aleš Čeněk, str. 11 – 36.
 - Wallerstein, I. 1998. *Kam směřují sociální vědy?* Praha: SLON.

Kontrolní otázky:

1. Jak vymezit předmět politické sociologie?
2. Jaká očekávání si spojujeme se sociálními vědami?
3. Jsou tato očekávání realistická? Proč ano? Proč ne?
4. Vysvětlete základní klíčová slova tohoto modulu.

Název předmětu: **Problémy politické sociologie**

Číslo a název modulu: 2. Politická sociologie a vědecká teorie

Cíl modulu: Cílem modulu je seznámení se základními přístupy k významu a pojetí vědecké teorie

Klíčová slova: falibilismus, kritika, otevřená společnost, procedurální pojetí demokracie

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

❖ *Pojem vědecké teorie a falzifikační pojetí vědy*

- Müller K. B. 2012. *Politická sociologie. Politika a identita v proměnách modernity*. Plzeň: Aleš Čeněk, str. 37 – 51.
- Popper, K. 1994. *Otevření společnost a její nepřátelé*. Praha OIKOYMENH, kap. 10.

Kontrolní otázky:

1. K čemu jsou vědecké teorie?
2. Vysvětlete falzifikační pojetí vědy.
3. Kdy a proč vznikají otevřené společnosti?
4. Jak posilovat otevřenou společnost?
5. Vysvětlete pojetí demokracie podle Karla Poppera?

Název předmětu:	Problémy politické sociologie
Číslo a název modulu:	3. Autorita a moc, legalita a legista v liberální demokracii
Cíl modulu:	Cílem modulu je seznámit studenty s klasickými přístupy k interpretaci moci, svobody, práva a autority.
Klíčová slova:	pozitivní/negativní svoboda, reciprocita práva, legalita, legitimita, občanská neposlušnost

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- ❖ *Občanská společnost a demokracie v Česku po 30 letech.*
 - Müller K. B. 2012. *Politická sociologie. Politika a identita v proměnách modernity.* Plzeň: Aleš Čeněk, str. 52 – 68.
 - Weber, M. 1997. *Autorita, etika, společnost. Pohled sociologa do dějin.* Praha: MF.

Kontrolní otázky:

1. Vysvětlete napětí mezi legalitou a legitimitou. Proč je pro liberálně demokratickou společnost významné?
2. Charakterizujte vztah práva a morálky.
3. Vysvětlete pojem reciprocita práva.
4. Kdy je a kdy není občanský protest občanskou neposlušností?

Název předmětu:	Problémy politické sociologie
Číslo a název modulu:	4. Teorie, tradice a praxe demokratického vládnutí
Cíl modulu:	Cílem modulu je seznámit studenty se základními pojmy a tradicemi demokratického vládnutí.
Klíčová slova:	Přímá/zastupitelská demokracie, ideál versus realita, zprostředkující struktury, empirická/racionalistická demokracie

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- ❖ *Moc a autorita, právo a morálka*
 - Müller K. B. 2012. *Politická sociologie. Politika a identita v proměnách modernity*. Plzeň: Aleš Čeněk, str. 67 – 92.
 - Sartori, G. 1993. *Teória demokracie*. Bratislava: Archa, str. 51 – 59.

Kontrolní otázky:

1. V jaké demokracii žijeme?
2. Jaký mají po demokracii význam ideály?
3. Vysvětlete pojem zprostředkující struktury.
4. Charakterizujte tradice empirické a racionalistické demokracie.

Název předmětu:	Problémy politické sociologie
Číslo a název modulu:	5. Moderní společnost a teorie modernizace I.
Cíl modulu:	Cílem modulu je seznámit studenty s podmínkami formování moderních společností v Evropě
Klíčová slova:	tradice, osvícenství, industriální společnost, časoprostorové rozpojení, vyvazující mechanismy

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

❖ *Teorie modernizace*

- Giddens, A. 1998. *Důsledky modernity*. Praha: SLON.
- Müller K. B. 2012. *Politická sociologie. Politika a identita v proměnách modernity*. Plzeň: Aleš Čeněk, str. 135 – 165.

Kontrolní otázky:

1. Vysvětlete pojmy tradiční/moderní společnost.
2. V čem navazuje moderní společnost na osvícenství?
3. Jmenujte dílčí procesy modernizace.
4. Vysvětlete pojmy časoprostorové rozpojení a vyvazující mechanismy.

Název předmětu:	Problémy politické sociologie
Číslo a název modulu:	6. Modernizace a její procesy
Cíl modulu:	Cílem modulu je seznámit studenty s podmínkami formování moderních společností v Evropě
Klíčová slova:	urbanizace, demokratizace, nacionalismus, pomyslná společenství, postmoderna

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- ❖ *Modernizace a její procesy*
 - Gellner, E. 2003. *Nacionalismus*. Brno: CDK, str. 53 – 75.
 - Müller K. B. 2012. *Politická sociologie. Politika a identita v proměnách modernity*. Plzeň: Aleš Čeněk, str. 135 – 165.

Kontrolní otázky:

1. Interpretujte vztahy mezi dílčími procesy modernizace.
2. Jaké přístupy k pojetí tzv. národa znáte?
3. Vysvětlete stádia nacionalismu v Evropě dle Gellnera.
4. Shrňte hlavní kritiku modernity a klíčové znaky tzv. postmoderny.

Název předmětu:	Problémy politické sociologie
Číslo a název modulu:	7. Formování občanské společnosti v moderní době
Cíl modulu:	Cílem modulu je seznámit studenty s klíčovými znaky občanské společnosti
Klíčová slova:	Stát, občanství, veřejná sféra, uncivil, liberalismus

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

❖ *Modernita a občanská společnost*

- Müller K. B. 2012. *Politická sociologie. Politika a identita v proměnách modernity*. Plzeň: Aleš Čeněk, str. 93 – 126.
- Müller K. B. 2016. *Češi, občanská společnost a evropské výzvy*. Praha: Triton.

Kontrolní otázky:

1. Vysvětlíte pojem uncivil sphere.
2. S jakými očekáváními spojujeme občanskou společnost.
3. Jmenujte hlavní rizika rozvoje občanské společnosti.
4. Jak posilovat odolnost občanské společnosti?

Název předmětu:	Problémy politické sociologie
Číslo a název modulu:	8. Občanská společnost v ČR – předpoklady, problémy, východiska
Cíl modulu:	Cílem modulu je seznámit studenta s podmínkami formování moderní občanské společnosti v českých podmínkách
Klíčová slova:	občanská společnost, Česko, České země, střední Evropa

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- ❖ *Občanské společnost v českém kontextu*
 - Müller K. B. 2012. *Politická sociologie. Politika a identita v proměnách modernity*. Plzeň: Aleš Čeněk, str. 216 – 245.
 - Müller K. B. 2016. *Češi, občanská společnost a evropské výzvy*. Praha: Triton.

Kontrolní otázky:

1. Charakterizujte podmínky formování občanské společnosti v českých zemích po roce 1848
2. Jaké důsledky mělo pro formování občanské společnosti 40 let komunismus
3. Jaká jsou specifika formování občanské společnosti ve střední Evropě (oproti západní i východní Evropě).

Název předmětu:	Problémy politické sociologie
Číslo a název modulu:	9. Masová média a občanská veřejnost
Cíl modulu:	Cílem modulu je uvést studenta do problematiky masmédií a jejich roli v liberální demokracii.
Klíčová slova:	občanská veřejnost, komunikace, (veřejnoprávní) média

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- ❖ *Masmédia a občanská veřejnost*
 - Jakubowicz, K. 2017. Média a demokracie v 21. Století. Brno: MUNI Press.
 - Müller K. B. 2012. *Politická sociologie. Politika a identita v proměnách modernity*. Plzeň: Aleš Čeněk, str. 166 – 193.

Kontrolní otázky:

1. Vysvětlete pojem veřejné sféra.
2. Co znamená podle Jürgena Habermase „re-feudalizace veřejností“?
3. Jakou roli hrají masmédia v moderní společnosti?
4. Zhodnoťte význam veřejnosprávních médií pro občanskou společnost.

Název předmětu:	Problémy politické sociologie
Číslo a název modulu:	10. Společnost sítí, internet a virtuální společenství
Cíl modulu:	Cílem modulu je všestranně orientovat studenta v problematice nových médií
Klíčová slova:	společnost sítí, sociální sítě, des/informace, post/faktická doba, umělá inteligence, mediální gramotnost

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:❖ *Sítě, internet a virtuální společnost*

- Jakubowicz, K. 2017. *Média a demokracie v 21. století*. Brno: MUNI Press, str. 197 – 222.
- Müller K. B. 2012. *Politická sociologie. Politika a identita v proměnách modernity*. Plzeň: Aleš Čeněk, str. 187 – 193.

Kontrolní otázky:

1. Jak mění demokracii nová média?
2. Vysvětlete pojem post/faktická doba.
3. Jak zvládat negativní důsledky sociálních sítí ve veřejné i soukromé sféře?
4. Jak hodnotíte význam mediální gramotnosti pro liberální demokracii? Jak by měla být institucionálně zajišťována.

Název předmětu:	Problémy politické sociologie
Číslo a název modulu:	11. Evropská veřejnost a občanská společnost?
Cíl modulu:	Cílem modulu je seznámit studenta se základními charakteristikami utváření atributů občanské společnosti na nadnárodní úrovni.
Klíčová slova:	evropeizace, evropská občanská společnost, aktivní hranice, přes-hraniční spolupráce, identita, kolektivní paměť

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

- ❖ *Evropská občanská společnost, evropská identita a veřejná sféra*
 - Müller K. B. 2016. *Češi, občanská společnost a evropské výzvy*. Praha: Triton, 224 – 234.
 - Müller, K. B. (ed). 2021. *Aktivní hranice v Evropě, identita a kolektivní paměť v přeshraničním prostoru*. Praha: FF UK, AV ČR.

Kontrolní otázky:

1. Interpretujte dílčí trajektorie evropeizace
2. Dochází k formování evropské občanské společnosti, sféry? Zdůvodněte zevrubně své hodnocení.
3. Existuje evropská identita?
4. Vysvětlete koncept aktivní/pasivní hranice.

Název předmětu:	Problémy politické sociologie
Číslo a název modulu:	11. Globalizace – příčiny, důsledky a výzvy
Cíl modulu:	Cílem modulu je seznámit studenta se základními charakteristikami utváření atributů občanské společnosti na nadnárodní úrovni.
Klíčová slova:	riziková společnost, externality, sociální hnutí, evropeizace, regionalizace, glocalizace

Struktura modulu a zdroje ke konkrétním tématům:

❖ *Příčiny, důsledky a výzvy globalizace*

- Müller K. B. 2012. *Politická sociologie. Politika a identita v proměnách modernity.*

Plzeň: Aleš Čeněk, str. 194 – 215.

Kontrolní otázky:

1. Vysvětlete pojem riziková společnost.
2. V čem spočívá ambivalence globalizace?
3. Vysvětlete hlavní politické důsledky globalizace.
4. Jaké cíle mělo/má antiglobalizační sociální hnutí?
5. Žijeme v době de-globalizace?

Povinná studijní literatura (k dispozici v knihovně školy)

Müller K. B. 2012. *Politická sociologie. Politika a identita v proměnách modernity*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Doporučená studijní literatura

Aron R. 1993. *Demokracie a totalitarismus*. Brno: Atlantis.

Gellner, E. 2003. *Nacionalismus*. Brno: CDK

Giddens, A. 1998. *Důsledky modernity*. Praha: SLON.

Jakubowicz, K. 2017. *Média a demokracie v 21. století*. Brno: MUNI Press.

Müller K. B. 2016. *Češi, občanská společnost a evropské výzvy*. Praha: Triton.

Müller, K. B. (ed). 2021. *Aktivní hranice v Evropě, identita a kolektivní paměť v přeshraničním prostoru*. Praha: FF UK, AV ČR.

Popper, K. 1994. *Otevření společnost a její nepřátelé*. Praha OIKOYMENH, zejm. kap. 10.

Sartori G. 1993. *Teória demokracie*. Bratislava: Archa, zejm. str. 51 – 59.

Wallerstein, I. 1998. *Kam směřují sociální vědy?* Praha: SLON.

Weber, M. 1997. *Autorita, etika, společnost. Pohled sociologa do dějin*. Praha: MF.